

Bâng khuâng Cái Răng

Chợ nổi Cái Răng. (Ảnh tư liệu)

Cái Răng là một quận phía nam của Cần thơ, ôm trọn cả văn minh sông nước lẫn văn minh miệt vườn và đều phát triển ở trình độ cao, vang danh khắp “lục tỉnh” hàng trăm năm. Và hôm nay lại là một đô thị hiện đại, đầy sức sống bên dòng sông Hậu.

1. Địa danh Cái Răng có từ lâu lắm rồi. Bao giả thuyết cùng giai thoại còn được truyền tụng đến tận bây giờ. Nhiều người kể rằng hồi đầu khẩn hoang có con cá sấu lớn lắm dạt vô đây, cái răng con vật nấn ná sao đó mà “cắm” lại miệt đất này. Cụ Vương Hồng Sển, trong cuốn Tự vị tiếng nói miền nam thì cho biết Cái Răng do chữ Khmer “karan” tức “cà ràng” mà ra. Đây là loại lò do người Khmer ở tận miệt Xà Tón (Tri Tôn) nắn bằng đất, chụm củi, hình thù như con số tám để nầm, một đầu là ba ông táo lú lên cao đội nổi, đầu kia được nắn cái bụng chang bang chứa được tro nhiều, không rót ra ngoài lại ẩm cúng che kín gió mau chín mau sôi. Làm xong, người ta chắt đầy “karan” vô ghe lớn rồi theo sông Cái đến chợ vùng này để bán, năm này qua năm khác và lâu dần người mình phát âm “karan” thành Cái Răng. Cụ còn khẳng định “một địa danh duy nhất dẫn đầu bằng chữ “Cái” mà tôi chắc điển tích là do chữ “cà ràng” (cà ràng ông táo) mà có”.

Dù gì đi nữa thì Cái Răng, Cái Sắn, Cái Tắc hay Cái Khế (ở ĐBSCL ít nhất có 160 địa danh mang chữ Cái đứng đầu)... cũng đậm đặc âm hưởng của một vùng đất mới Nam Bộ với những bước chân âm thầm nhưng vững chãi của những lưu dân mở cõi phương nam thửa nào.

Cái Răng thời trước sung túc lắm.

Cái Răng, Ba Láng, Vàm Xáng, Phong Điền/ Anh có thương em thì cho bạc cho tiền/ Đừng cho lúa gạo xóm giềng cười chê. Gạo Cái Răng ê hề bởi nơi đây từng

là trung tâm lúa gạo Nam Kỳ, chỉ đứng sau Chợ Lớn. Từ khi có kênh xáng Xà No, gạo Sóc Trăng, Bạc Liêu, Rạch Giá đều đi qua đây đổ về Chợ Lớn. Một loạt chành lớn (nơi trữ gạo) xuất hiện, có cả nghìn công nhân, bỏ vốn cho hàng xáo mua lúa, đợi có giá mới bán. Lớn nhất là chành Lâm Chi Phát, trù lúa gạo miền tây. Cái Răng còn có cả Công ty Mễ cốc Hậu Giang, trang bị động cơ 228 mã lực, mỗi năm sản xuất trên 27 nghìn tấn gạo...

Người Pháp từng đặt Tòa bố tại đây, rồi làm đường, cầu sắt, bến tàu, hăng rượu... Một tài liệu do người Pháp viết cho biết chợ Cái Răng “trên bến dưới thuyền”, ngay cửa một con rạch cùng tên, có nhiều nhà lầu, tập trung nhiều người Hoa. Chợ bán không thiếu cái gì; thập niên 1960 vẫn được khen không kém chợ chính Cần Thơ. Nem, bánh mì Cái Răng rồi cả dân bên Hồng Công sang nấu hủ tiếu khiến ẩm thực vùng này nức tiếng lục tỉnh. Nhà nổi do chủ nhân là thương gia người Hoa, người Việt cất bằng tre hai bên con rạch san sát gợi nhớ đến làng nổi ở Châu Đốc...

Chợ nổi Cái Răng.

2. Thời hội nhập, dấu ấn đậm nét nhất chính là cây cầu “thế kỷ” - cầu Cần Thơ, cây cầu trọng yếu cuối cùng suốt dải thiên lý Bắc - Nam hầu như nằm trọn hết trong quận Cái Răng (phần cầu phía Cần Thơ).

100 năm kéo kết bến phà xưa sẽ dần lùi xa vào ký ức. Trước khi khánh thành cầu Cần Thơ (tháng 4-2010) mấy tuần tình cờ gặp ông Tám Thanh (Lư Văn Điền), Bí thư Tỉnh ủy Cần Thơ từng dự rất nhiều cuộc họp khi cầu còn trong dự án. Đứng giữa đỉnh cầu, gió bay lồng lộng nghe ông bồi hồi định vị về một Cần Thơ với một vị thế mới, tầm cao mới, năng động, hiện đại, hòa nhập nhanh hơn với cả nước và bạn bè gần xa. Cái Răng trở thành nơi đầu tiên đón nhận bạn bè gần xa đến với trung tâm đồng bằng. Sông Hậu vẫn hiền hòa xuôi về biển lớn, vẫn ngọt ngào câu hò Có thương thì xin cứ đến chớ đừng vì lụy dòng giang trên môi bao thôn nữ. Trên cầu Cần Thơ, nhìn từ độ cao hơn 100 m, đất Cái Răng như rộng dài, đẹp hơn rất nhiều. Ghe thuyền ngược xuôi nơi ngã ba sông; cảng quốc tế Cái Cui nằm kề sông lớn; xóm Chài, cồn Ấu xanh rì cây trái, kênh rạch quần quýt...

Quận Cái Răng là một trong hai hướng phát triển chính của Cần Thơ.

Là quận có tỷ lệ đô thị hóa cao nhất nhì Cần Thơ, Cái Răng có khu đô thị quy mô trên 2.000 ha, dân số dự kiến 120.000 người; cụm công nghiệp tổng hợp (Hưng Phú 1, 2, khu chế biến dầu thực vật Cái Lân...); khu chung cư cao cấp Tây Nguyên Plaza; các siêu thị, trung tâm thương mại, văn phòng; bệnh viện đa khoa Hoàn Mỹ, Công viên văn hóa miền Tây...

Vùng nam sông Hậu đã thật sự trở thành điểm nhấn, là khu đô thị - cảng - công nghiệp vô cùng quan trọng của thành phố trung tâm đồng bằng. Cái Răng đang mang trên mình trọng trách lớn.

“Cửa” đã mở toang cho tiểu vùng tây sông Hậu. Và cây cầu sắt Cái Răng cũ kỹ ngày xưa nay cũng được thay bằng cây cầu mới hoành tráng.

Con đường nam sông Hậu đã hoàn thành, chạy dài qua những vùng cây trái trĩu quả của Hậu Giang, Sóc Trăng. Tương lai không xa Cái Răng còn là điểm cuối của tuyến đường sắt cao tốc TP Hồ Chí Minh - Cần Thơ.

Giấc mơ “cưỡi rồng” của châu thổ bắt đầu từ những công trình như vậy.

3. Vị thế hôm nay bắt nguồn từ những chất lọc tinh hoa hôm qua. Cái Răng “ôm trọn” cả văn minh sông nước lẫn văn minh miệt vườn và đều phát triển ở trình độ cao, vang danh khắp “lục tỉnh”.

Chợ nổi Cái Răng, văn minh thương hồ cha ông mở cõi nằm trong tất cả sách hướng dẫn du lịch của du khách nước ngoài. Thửa trước hàng trăm ghe tứ xứ tụ

về như gổm xứ Biên Hòa rồi cá, khô, cà ràng, nông sản, bông từ miệt dưới lên... Và nay vẫn vậy, chợ nổi Cái Răng, 1/5 chợ đầu mối trái cây lớn nhất Việt Nam mỗi năm “hót gọn” 2/3 trong số hơn triệu khách về Cần Thơ. Khách du lịch ngày ngày vẫn cập mạn chiếc trệt (bè lớn, đáy, mũi bằng) có treo tấm bảng “Đón ca tài tử” để nghe Lý Hùng ca giữa sóng nước chợ nổi cho đúng điệu.

Về phương Nam lắng nghe cung đàn/ Thẩn thức vọng dưới trăng mờ màng/ Rồi theo sông Cửu Long nhớ nhung dâng tràn...,giọng ca Lý Hùng man mác, bập bênh. Nỗi niềm tha hương xa xứ của lưu dân Ngũ Quảng như vọng cổ hương, ẩn hiện bao phận người sông nước. Đó đâu chỉ là cái tình chợ nổi mà còn là hồn cốt, sức sống châu thổ.

Từ tên một con rạch bình dị của “dân ấp dân lân” thành tên chợ (dưới sông và trên bộ), tên thị trấn rồi vụt lớn thành “quận” khi Cần Thơ trở thành Thành phố trực thuộc Trung ương (2004). Chợ nổi Cái Răng, hò Cái Răng, nem Cái Răng... là nét văn hóa, tạo bằng khuôn khổ ngành cho khách thập phương. Lê Bình quê tận Hà Tĩnh, Trần Chiên - Hà Nội, Bùi Quang Trinh và Cao Minh Lộc - Cần Thơ... mãi mãi nằm xuống trong trận tập kích oai hùng đầu tiên của cả Nam Bộ ngay chợ Cái Răng (rạng sáng 12-11-1945) cũng là văn hóa, là sức mạnh cội nguồn. Người Cái Răng luôn ghi nhận, nâng niu, trân trọng và biết phát huy truyền thống. Vì vậy, dáng vóc Cái Răng ngày càng lớn mạnh cùng Cần Thơ và cả nước. “Cần Thơ gạo trắng nước trong/Người về chợ nổi Cái Răng em chờ”.

* “Cái Răng, Ba Láng, Vàm Xáng, Phong Điền/ Anh có thương em thì cho bạc cho tiền/ Đừng cho lúa gạo xóm giềng cười chê”.

* “Cần Thơ gạo trắng nước trong/ Người về chợ nổi Cái Răng em chờ”.

VŨ THỐNG NHẤT